

0-12 Aylık Bebeklerin Bakımı İle İlgili Türkçe Web Sitelerindeki Bilgilerin İncelenmesi

Hediye Arslan ÖZKAN*, Ceyda SARDOĞAN **, Güler ÜŞÜMÜŞ**

ÖZET

Giriş: Günümüzde internete erişimin kolaylaşması ile sağlık alanında doğru, güncel ve geçerli bilgilere ulaşabilme oldukça önem kazanmıştır.

Amaç: Tanımlayıcı nitelikteki bu çalışmada 0-12 aylık bebeklerin bakımı ile ilgili Türkçe web sitelerindeki bilgilerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Web sitesinin türü ve içindeki bilgilerin farklı yönlerden analizine yönelik kayıt formu oluşturulmuştur. Bebek bakımına yönelik anahtar kelimeler yazılarak her bir kelime için ilk 2 web sayfasında çıkan 148 web sitesinden bilgi elde edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesi SPSS 21 programıyla yapılmış, dağılımlarda yüzdeler, karşılaştırma tablolarında Ki-kare önemlilik testi kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmamızda taranan web sitelerinin %41,2'sinin kişisel, %37,8 sinin kurumsal ve %49,3'ünün güncel olduğu, ele alınan konular olarak en fazla uyku ve yatış pozisyonu, en az alt bakımı, pişik, göbek bakımı ve banyo konuları olduğu belirlenmiştir. Konuların anlatımında en çok halk dilinin (%87,8) kullanıldığı, anahtar kelimelerle içeriğin uygunluğunun %72,3 olduğu, araştırmada ele alınan bilgilerin %69,6'sının doğru ve güvenilir olduğu bulunmuştur. Konulara, web sitesinin türüne, yayınlandığı tarihe göre, web sitesinin güncelliği, bilginin doğruluğu ve güvenilirliği karşılaştırılmış, konular ile web sitelerindeki bilginin doğruluğu ve güvenilirliği arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0.05$).

Sonuç: Bu çalışmada, 0-12 aylık bebek bakımına ilişkin web sitelerinin daha çok uyku ve yatış pozisyonu konusunda bilgi içerdiği, halk dili ile yazıldığı, ancak yarısından fazlasının doğru ve güvenilir olduğu saptanmıştır. Araştırılan konuya göre web sitesinin doğruluğu ve güvenilirliği arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Bu çalışmanın ışığında, gelecek çalışmalarda kullanılmak üzere geçerli bir skala geliştirilmesi önerilebilir.

Anahtar Sözcükler: 0-12 Aylık dönem bebek bakımı; bebek bakımında dikkat edilecek konular; yenidoğan beslenmesi.

* Yeditepe Üniversitesi SBF, Hemşirelik Bölümü öğretim üyesi

** Yeditepe Üniversitesi SBF, Hemşirelik Bölümü öğrencisi.

An Analysis of Information Provided by Turkish Websites on 0-12-Month-Old Infant Care

Introduction: Accessibility to accurate, current and valid information in the health field has gained importance with improved access to the Internet.

Aim: This descriptive study aimed to review information provided by Turkish websites about the care of 0-12-month infants.

Methods: A data form was prepared to record the type of the website and various aspects of related information. By providing keywords for infant care, information was obtained from 148 websites appearing on the first two web pages. Data was analyzed using the SPSS 21 software, with percentages used for distributive data and the chi-square test for comparison tables.

Results: The websites were individual (41.2%) and institutional (37.8%), with only 49.3% providing current information. The most common topics were on sleep and lying positions, while diaper changing and rash, umbilical cord care and infant bathing were less commonly addressed. The websites mainly used colloquial language (87.8 %). The consistency of the keywords with the content was 72.3%. The accuracy and reliability of the content was 69.6%. Considering the issues, kind of website and publication date, there was a significant difference between the topics and the accuracy and reliability of information on the website ($p<0.05$).

Conclusion: In this study, websites about the care of 0-12 month old babies have included information regarding mostly sleep and lying positions. Most of the information on the website has been written in colloquial language, but it is found that more than half of the information is accurate and reliable. There has been significant difference between the accuracy and reliability of the website according to researched subjects. In the light of this study, it may be suggested that a valid scale for use in subsequent studies is developed.

Keywords: 0-12 month-old baby care; issues to be considered in baby care; newborn feeding.

1.GİRİŞ

İnternet, günümüzde bilgiye erişimde en çok tercih edilen bilgi aracıdır. Bu nedenle internet sitelerinde sunulan bilgilerin anlaşılır ve doğru olması insanlar için büyük önem taşımaktadır. İnternet, birçok alanda olduğu gibi sağlık ve hastalık konusunda da bilgi edinilmesini sağlamada önemi artan bir iletişim aracı haline gelmiştir. İnternet kullanıcılarının çoğu, öğrendiklerini web sitelerindeki bilgilerin doğruluğunu ve güvenilirliğini araştırmadan uygulamaya aktarmaktadır.

Ancak söz konusu sağlık ile ilgili bilgiler olunca, doğru ve güncel olmayan bilgiler insanların yaşamlarında sağlık açısından olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Bu durum da var olan hastalıkların tanı ve tedavisinde gecikme riskine yol açmaktadır (Magnusson, Hanson ve Borg 2004; Gülcü ve Bulut 2010).

İnternet kullanıcılarının sağlık web sitelerini kullanma durumunun incelendiği çalışmada, internette hastalıklarını araştıranların oranı %66,2 olarak belirlenmiştir (Tekin, Kaya, Demirel ve Yazıcı 2008). Sanchez (2000) yaptığı araştırmada, internet kullanıcılarının yaklaşık %40,0'ünün, sağlık bilgilerine ulaşmada interneti kullandıklarını belirtmektedir. Sağlık ile ilgili araştırılan konular; çocuk bakımı, gebelik, beslenme, spor, çeşitli tedavi yöntemleri, herhangi bir hastalığa ait belirtiler ve doktor tavsiyeleridir (Demir ve Gözüm 2011).

İnternet sağlık alanında kullanıldığı gibi çocuk bakımı konusunda bilgiye ulaşmada aracılık etmektedir (Fomous ve Miller, 2006). Ebeveynlerin en çok merak ettiği konulardan biri çocuk bakımı olduğundan internette bu konulara yönelik web sitelerini incelemektedirler. Bebeklerde bakım gereksinimlerinde ilk sırada hijyenik bakım uygulamaları gelmektedir. Bu uygulamalar arasında; ağız, kulak ve göz bakımı, banyo, burun temizliği ve alt bakımı yer almaktadır. Ayrıca hijyenik bakımın yanı sıra ebeveynler, bebeklerde beslenme, uyku ve yatış pozisyonu, giyim, ilk yardım ve gaz sancısı konuları ile ilgili olarak internette araştırma yapmaktadır (MEB).

İnternet siteleri, 0-12 aylık bebeklerin bakımına ilişkin konularda (ağız bakımı, pamukçuk vb.) ebeveynlerin özellikle de primer bakım veren kişi olan annelerin kolaylıkla ulaşabileceği bir bilgi kaynağıdır. İnternetin rahatlıkla ulaşılabilir olması, elde edilen bilgilerin ne kadarının doğru ve güvenilir olduğu sorusunu düşündürmektedir. Yaptığımız araştırma sonucu karşılaştığımız bazı forum sitelerinde annelerin birbirlerine yapmış olduğu tavsiyelere diğer annelerin uyması sonucunda çocuklarının mevcut rahatsızlığını daha da artırdığı ve durumunu kötüleştirdiği görülmüştür. Bebeği pamukçuk olan bir annenin forum sitesindeki öneriler sonucunda bebeğinin ağzına pudra şekeri sürmesi sonucu pamukçuğun daha da yayıldığını ifade etmesi gibi örnekler bizi bu çalışmayı yapmaya teşvik etmiştir.

Annelerin ve babaların bebeklerinin bakımlarını karşılarken internet sitelerindeki bilgilerden faydalanmaya çalışmaları; buradaki bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği, güncelliği, anlaşılabilirliği gibi birçok sorunu gündeme getirmektedir. Bu nedenle, bu araştırma 0-12 aylık bebeklerin bakımına ilişkin Türkçe web sitelerindeki bilgilerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

2. AMAÇ

- 0-12 aylık bebeklerin bakımıyla ilgili araştırmalarda, en sık karşılaşılan web sitesi türleri ve web sitelerinin güncelliği, sitelerdeki bilgilerin yayınlanma tarihinin varlığı,
- Arama motoruna konu başlığı yazıldığında ilişkili web sitesinin bulunduğu sayfalar ve web sitelerinde sunulan bilgilerin aranan konu ile ilişkisi,
- Araştırmaya alınan tüm web sitelerindeki bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliğinin incelenmesi amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

3. YÖNTEM

Bu çalışmada Google arama motoru kullanılarak, 0-12 aylık bebeklerin bakımı başlığı altında sırasıyla; ağız bakımı, göz-kulak ve burun bakımı, alt bakımı, banyo, beslenme, uyku ve yatış pozisyonu, gaz sancısı, kundaklama, ilkyardım ve göbek kordonu bakımı konularına ilişkin tarama yapılmıştır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi ve Deseni

Tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir araştırmadır.

3.2. Araştırma Soruları

- ✚ 0-12 aylık bebeklerin bakımıyla ilgili araştırmalarda, en sık karşılaşılan web sitesi türleri,
- ✚ 0-12 aylık bebeklerin bakımıyla ilgili araştırmalarda, karşımıza çıkan web sitelerinin güncelliği,
- ✚ 0-12 aylık bebeklerin bakımıyla ilgili araştırmalarda, karşımıza çıkan web sitelerindeki bilgilerin yayınlanma tarihinin varlığı,
- ✚ Arama motoruna konu başlığı yazıldığında karşımıza çıkan web siteleri ile aranan konu başlığının ilişkisi,
- ✚ Arama motoruna konu başlığı yazıldığında ilişkili web sitesinin genellikle bulunmuş olduğu sayfalar, (1.sayfa ya da 2.sayfa)
- ✚ Arama motoruna konu başlığı yazıldığında, karşımıza çıkan web sitelerinde verilen bilgilerin aranan konu ile ilişkisi,
- ✚ Konu başlığındaki anahtar kelimelerin web sitesinin url adresinde yer alması,
- ✚ Web sitesinde sunulan bilgilerin en sık olarak kullanıldığı dil,
- ✚ Araştırmaya alınan tüm web sitelerindeki bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği sorularına cevap aranmaktadır.

3.3. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma, Google arama motorunda konu ile ilgili Türkçe web sitelerinde ve 14.09.2015-06.05.2016 tarihleri arasında yapılmıştır.

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, yukarıda belirlenen tarihler arasında araştırmanın konusu ile ilgili Google arama motorunda açılan Türkçe web siteleri (toplam 148), örneklemi ise her bir anahtar kelime arama motoruna yazıldığında açılan ilk iki web sayfası oluşturmuştur.

3.5. Araştırmaya Dâhil Edilme Kriterleri

Aranan kriterler; Türkçe web sitesi olması, web sitesinin çocuk bakımına yönelik içeriğe sahip olması, web sitesinin ilk iki sayfada yer almasıdır.

3.6. Araştırmaya Dâhil Edilmeme Kriterleri

Web sitesinin içeriğinin çocuk bakımına yönelik olmaması ve internet sitelerinin büyük ölçüde reklam vb. video görüntüleri içermesi dâhil edilmeme kriterleri olarak ele alınmıştır. Araştırılan sitelerden 54'ünde reklam, 32'sinde konu dışında videolar bulunduğu için çalışmaya dâhil edilmedi. Toplam iki site açılmadığı için ve bir site de ikinci kez sayfada görüntülediği için araştırmaya alınmamıştır.

3.7. Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak için geliştirilen veri toplama formu 8 sorudan oluşmaktadır. Soruların tamamı kapalı uçlu soruları içermektedir. Veri toplama formundaki sorular ile web sitesinin türü, güncellenme tarihi, web sitesinde bilginin yayınlandığı tarih, taranan konunun türü, verilen bilginin dilinin anlaşılabilirliği, web sitesinin konuyla ilişkisi, web sitesinin URL adresinin aranan konuyla olan ilişkisi ve web sitesindeki bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği araştırılmıştır. Uzman görüşleri alınmadan hazırlanan veri toplama formundaki sorularda genellikle konu ile ilgili literatürün yönlendirmesi ve aynı zamanda web sitelerinde bulunması gereken kriterler göz önüne alınmıştır.

3.8. Araştırmanın Ön Uygulaması

Araştırmanın ön uygulaması ilk oluşturulan veri toplama formuna göre 10 web sitesine uygulanmıştır. Ancak, bu form internet kullanıcılarına uygulanmayıp web sitelerine uygulandığından bu siteleri tercih etme nedeni olarak sorgulanan kriterler uygun bulunmamış ve ayrı maddeler halinde yeniden düzenlenmiştir.

3.9. Araştırmanın Uygulanması

Araştırmaya alınan 148 site, veri toplama formu ve dâhil edilme kriterleri göz önüne alınarak detaylı olarak incelendi. Web sitesinin türü, sitelerdeki bilgilerin güncellenme tarihi gibi özelliklerin yer aldığı bir veri toplama formu oluşturulmuş ve her iki araştırmacı tarafından tüm web sitelerine uygulanmıştır.

3.10. Veri Toplama Formlarının Uygulanması

Çalışmaya 14.09.2015 tarihinde başlanılmasına rağmen veri toplama formları araştırmacılar tarafından 16.11.2015-26.11.2015 tarihleri arasında uygulanmıştır. Bu tarihlerde 148 web sitesi araştırmacılar tarafından incelenerek her bir site için ayrı form doldurulmuştur.

3.11. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde SPSS 21 programı kullanılmıştır. Araştırma verilerinin istatistiksel analizinde yüzdelerle dağılımlar ile karşılaştırma tablolarında χ^2 *ki-kare* önemlilik testi kullanılmıştır. Araştırma kapsamına alınan web sitelerindeki bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği konu alanıyla ilgili uluslararası rehberler ve kanıta dayalı çalışmalar temel alınarak değerlendirilmiştir (Sinha, Sazawal, Pradhan, Ramji, Opiyo2015; Stamatias, Tierney 2014; WHO recommendations on postnatal care of the mother and newborn 2013; Safe infant sleeping policy statement and guidelines 2008; Management of infantile colic 2014; Sleuwen, Engelbert, Boere-Boonekamp, Kuis, Schulpen, L'Hoir2007).

3.12. Araştırmanın Etik Yönü

Bu çalışmada Google arama motorundaki web sitelerinin herkese açık olması ve web sitelerinin proje yürütücüleri tarafından incelenmesi nedeniyle etik izine ihtiyaç duyulmamıştır.

3.13. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmadan elde edilecek sonuçlar; araştırma için seçilen web sitelerinin 0-12 aylık çocuk bakımına yönelik bilgilerin ilk iki arama sayfasında olması sınırlı kabul edilebilir.

4. BULGULAR

Tablo 1. Web Sitelerine İlişkin Özelliklerin Dağılımı (N=148)

	n	%
Web Sitesi Türleri		
Kişisel	61	41.2
Kurumsal	56	37.8
Forum sitesi	26	17.6
Basılı materyal	5	3.4
Kişisel Web Sitelerinin Kurucuları		
Sağlık personeli	10	6.8
Blog siteleri	51	34.5
Kişisel olmayan (kurumsal, forum ve basılı materyal)	87	58.8
Kurumsal Web Sitelerinin Dağılımı		
Üniversite	1	0.7
Gazete vb.	9	6.1
Firma	34	23.0
Hastane	12	8.1
Kurumsal olmayan (Kişisel, forum ve basılı materyal)	92	62.2
Web Sitelerinin Güncel Olmasına İlişkin Durumları		
Güncel	73	49.3
Güncel değil	36	24.3
Belirtilmemiş	39	26.4
Web Sitelerinde Kullanılmış Olan Yazım Dili		
Halk dilinde yazılan	130	87.8
Tıbbi-akademik dilde yazılan	18	12.2

Tablo 1'e göre taranan 148 web sitesi içerisinde en sık karşılaşılan web sitesi türü, kişisel oluşturulan web siteleridir. Kurumsal olarak hazırlanan web sitelerinin oranının kişisel olarak hazırlanan web sitesinin oranına yakın olduğu görülmektedir. İncelenen sitelerden kişisel web sitesi türündeki sitelerin %34.5'inin blog sitelerine ait olduğu belirlenmiştir. Ayrıca taranan web siteleri arasında sağlık personeline ait olan sitelerin oranının düşük olduğu görülmektedir.

Taranan 148 web sitesinden kurumsal web sitesi türündeki sitelerin %23'ünün firmaya ait olduğu saptanmıştır. Ayrıca tarama sonucu kurumsal web sitesi türündeki hastaneye ait olan sitelerin oranının düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Web Sitelerinin İçeriğine Ait Özelliklerin Dağılımı

	n	%
Web Sitesindeki Bilginin Yayınlandığı Tarihin Bulunması		
Var	70	47.3
Yok	78	52.7
Araştırma Kapsamında Taranan Konular		
Beslenme	17	11.5
Ağız Bakımı	14	9.5
Alt Bakımı ve Pişik	13	8.8
Banyo	13	8.8
Göz-Kulak-Burun Bakımı	16	10.8
Göbek Kordonu Bakımı	13	8.8
Gaz Sancısı	15	10.1
Kundaklama-Giyim-Isınma	14	9.5
İlkyardım	14	9.5
Uyku ve Yatış Pozisyonu	19	12.8
Anahtar Kelime İle Web Sitelerindeki İçeriğin Uygunluğu		
Uygun	107	72.3
Uygun değil	41	27.7
Web Sitelerindeki URL Adreslerinin Konu İle İlişkisi		
Var	58	39.2
Yok	90	60.8
Web Sitelerindeki Bilginin Literatür İle Karşılaştırılması		
Doğru ve güvenilir	103	69.6
Doğru ve güvenilir değil	45	30.4

0-12 aylık bebeklerin bakımı ile ilgili incelenen web sitelerinin yarısına yakınının güncel olduğu belirlenmiştir. Web sitelerinde ilgili konuyu en çok halk dilinde yazarak anlatmak tercih edilmiştir. Tıbbi ve akademik dilde yazımın ise çok az olduğu görülmektedir.

Tablo 2'ye göre incelenen web sitelerinin % 52.7'sinde sitede yayınlanan bilginin tarihinin bulunmadığı saptanmıştır. Taranan 148 web sitesi içerisinde en fazla rastlanılan, uyku ve yatış pozisyonu konusuyla ilgili web siteleridir. Beslenme ve göz-kulak-burun bakımı konularına da oldukça fazla rastlanıldığı görülmektedir. Aranılan konuyla ilgili ilk iki sayfada çıkan web sitelerinin içeriği incelendiğinde, konu ile ilişkisinin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Aranılan konu ile ilk iki sayfadaki web sitelerinin URL adresleri arasında %60.8'inin konu ile ilişkisinin olmadığı bulunmuştur. Web sitelerinde sunulan bilgilerin yarısından fazlasının doğru ve güvenilir olduğu saptanmıştır.

Tablo 3'te taranan konu adına göre web sitesinin güncel olma durumunun karşılaştırılması sonucunda göz-kulak ve burun bakımı ile ilgili bilgi içeren web sitelerinin %75'inin güncel olduğu; ağız bakımı ile ilgili web sitelerinin %71.4'ünün, alt bakımı ve pişik ile ilgili web sitelerinin %53.8'inin, ilk yardım ile ilgili web sitelerinin %50'sinin ve uyku-yatış pozisyonu ile ilgili web sitelerinin %47.4'ünün güncel olduğu bulunmuştur. Ayrıca, beslenme konusunda bilgi içeren sitelerin %41.2'sinin güncel olmadığı ve yapılan istatistiksel analizde taranan konu ile web sitesinin güncel olma durumu arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). Yine göbek kordonu bakımı ve ilkyardım konularını içeren web sitelerindeki bilgilerin tamamının doğru ve güvenilir olduğu; göz-kulak-burun bakımı ile ilgili sitelerin %87.5'inin, beslenme ile ilgili web sitelerinin %76.5'inin, alt bakımı ve pişik ile ilgili sitelerin %69.2'sinin, kundaklama-giyim-ısınma konusundaki web sitelerinin %57.1'inin doğru ve güvenilir olduğu saptanmıştır.

Tablo 3. Karşılaştırma Tabloları

Konu Adı	Web Sitesinin Güncel Olup Olmaması						Total	χ^2	p
	Güncel n ve %		Güncel Değil n ve %		Belirtilmemiş n ve %				
Beslenme	5	29.4	7	41.2	5	29.4	17	17.550	0.486
Ağız bakımı	10	71.4	3	21.4	1	7.1	14		
Alt bakımı ve pişik	7	53.8	2	15.4	4	30.8	13		
Banyo	5	38.5	2	15.4	6	46.2	13		
Göz-Kulak-Burun bakımı	12	75	2	12.5	2	12.5	16		
Göbek kordonu bakımı	6	46.2	3	23.1	4	30.8	13		
Gaz sancısı	6	40	3	20	6	40	15		
Kundaklama-Giyim-Isınma	6	42.9	5	35.7	3	21.4	14		
İlk yardım	7	50	3	21.4	4	28.6	14		
Uyku ve yatış pozisyonu	9	47.4	6	31.6	4	21.1	19		

0-12 Aylık Bebeklerin Bakımı İle İlgili Türkçe Web Sitelerindeki Bilgilerin İncelenmesi

Tablo 3. Devamı

Konu Adı	Bilginin Doğruluğu Güvenilirliği				Toplam n	x ²	p
	Doğru ve Güvenilir n ve %		Doğru ve Güvenilir Değil n ve %				
Beslenme	13	76.5	4	23.5	17	26.129	0.002
Ağız Bakımı	9	64.3	5	35.7	14		
Alt bakımı ve pişik	9	69.2	4	30.8	13		
Banyo	7	53.8	6	46.2	13		
Göz-Kulak-Burun Bakımı *	14	87.5	2	12.5	16		
Göbek kordonu bakımı *	13	100	0	0.0	13		
Gaz sancısı	6	40	9	60.0	15		
Kundaklama-Giyim-Isınma	8	57.1	6	42.9	14		
İlkyardım *	14	100	0	0.0	14		
Uyku ve yatış pozisyonu	10	52.6	9	47.4	19		
Kişisel Web Sitesi Türü	Bilginin Doğruluğu ve Güvenilirliği				Toplam n	x ²	p
	Doğru ve Güvenilir n ve %		Doğru ve Güvenilir değil n ve %				
Sağlık personeline ait	9	90	1	10	10	4.165	0.125
Blog sitesi	31	60.8	20	39.2	51		
Kişisel olmayan web sitesi	63	72.4	24	27.6	87		
Kurumsal Web Siteleri	Bilginin Doğruluğu ve Güvenilirliği				Toplam n	x ²	p
	Doğru ve Güvenilir n ve %		Doğru ve Güvenilir değil n ve %				
Üniversite	1	100	0	0.0	1	2.263	0.687
Firma	25	73.5	9	26.5	34		
Hastane	10	83.3	2	16.7	12		
Gazete vb.	6	66.7	3	33.3	9		
Kişisel site	61	66.3	31	33.7	92		
Bilginin Yayınlandığı Tarih	Bilginin Doğruluğu ve Güvenilirliği				Toplam n	x ²	p
	Doğru ve güvenilir n ve %		Doğru ve güvenilir değil n ve %				
Var	49	70.0	21	30.0	70	0.010	0.919
Yok	54	69.2	24	30.8	78		

*İstatistiksel anlamlılık bu konulardan kaynaklanmaktadır.

Gaz sancısı ile ilgili bilgi içeren sitelerin %60'ünün doğru ve güvenilir olmadığı belirlenmiştir. Yapılan ki kare testi sonucunda, taranan konu adı ile sitedeki bilginin doğruluğu ve güvenilirliği arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$). Bu anlamlılık, web sitelerinde özellikle forum sitelerindeki annelerin birbirlerine yapmış olduğu tıbbi kanıtlara dayalı olmayan (sadece deneyimlere dayalı) uygulama önerilerinden kaynaklanmaktadır. Bir başka sonuç; kişisel web sitelerindeki sağlık personeline ait olan web sitelerinin %90'ünün ve bireysel olarak oluşturulan blog sitelerinin %60.8'inin doğru ve güvenilir olduğu belirlenmiştir. Yapılan ki kare testine göre, kişisel web sitesi ile sitedeki bilginin doğruluğu ve güvenilirliği arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p > 0.05$).

Bir kuruma ait olan web sitelerinden, taranan ilk iki sayfadaki web siteleri içerisinde karşımıza çıkan yalnızca bir tane üniversiteye ait web sitesinin bilgiyi vermede %100'ünün doğru ve güvenilir olduğu, firmalara ait web sitelerinin %73.5'inin, hastanelere ait olan web sayfalarının %83.3'ünün, gazete vb.'ne ait olan web sayfalarının ise %66.7'sinin doğru ve güvenilir olduğu bulunmuştur. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda; kurumsal web siteleri ile sunulan bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$). Kurumsal web siteleri arasında gazete vb. ait olanlar, doğru ve güvenilir bilgiyi sunmada en yetersiz grup olmuştur (%33.3). Bilginin yayınlandığı tarihi veren web sayfalarında doğru ve güvenilir bilgiyi sunma %70 iken, yayınlanma tarihini vermeyenlerde %69.2 bulunmuştur. Görüldüğü gibi yayınlama tarihi olanlar ile olmayanlarda doğru ve güvenilir bilginin olmayışı arasında çok az fark bulunmuştur. Yapılan istatistiksel analizde bilginin yayınlanma tarihinin olması ile bilginin doğru ve güvenilir olması arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$).

5. TARTIŞMA

Araştırma için taranan 148 web sitesi türüne göre değerlendirildiğinde en sık karşılaşılan sitelerin kişisel (%41,2) web siteleri olduğu belirlenmiştir. Kurumsal web sitelerinin (%37,8) de bu orana yakın bir değer aldığı görülmüştür (Tablo 1). Kurumsal web sitelerinin daha sınırlı bilgiyi vermeleri, kullanıcıların blog sayfalarına yönelmesini ve buralarda sorularının cevaplarını bulmaya çalışmalarını nedeniyle kişisel sayfa sayısının arttığı, özellikle bebek bakımı konusunda fazla ilgi gördüğü söylenebilir. Web sitelerinin adları gizli tutulduğu ve araştırılan web sitelerinin (148 web sitesi) yöneticilerinden izin alınmadığı için ulaştığımız sonucu herhangi bir kaynakla belirtemiyoruz.

Araştırmada kişisel web sitelerinin %34,5'ini blog sitelerinin oluşturduğu görülmüştür (Tablo 1). Günümüzde, internet sayesinde açılan kişisel web sitelerinde bireyler, belli kullanıcılara hitap eden bilgi ve deneyimleri paylaşmaktadırlar. Her geçen gün artan kişisel blog siteleri arasında, bebeklere yönelik anneleri bilgilendirmek için paylaşımlar yapılmaktadır. Ayrıca kullanıcıların soruları blog sitelerinde yanıtlandığından çok fazla takip edilen sayfalar halini almıştır. Kayabalı (2011)'nin çalışmasında, Amerika'da hastaneler için hastane başhekiminin blogunun, hastaların MayoClinic ile ilgili görüşlerini ve tedavi süreçlerinde neler yaşadıklarını anlatabilmelerini sağlayan bir platform olarak tasarlandığını göstermiştir.

Araştırmada ele alınan kurumsal siteler %37,8 oranında olmuştur. Bu oranda üniversite, firma, hastane, gazete ve dergi gibi basılı materyal arasından en fazla firmalara ait web siteleriyle (%23) karşılaşmıştır (Tablo 1). Firmalar, bebek bakımıyla ilgili çeşitli malzemeler sunarak annelere bu konuda eğitici nitelikte bilgilendirme yapmaktadır.

Araştırma kapsamında 148 web sitesi içerisinde web sitelerinin %49.3'ünün güncel olduğu bulunmuştur (Tablo 1). Bu oranın yüksek olması, güncel olan web sitelerinin site sahipleri tarafından içerikteki bilgilerin sürekli olarak yenilendiği, yeni ve doğru olan bilginin kullanıcılara sunulduğu anlamına gelmektedir. Web sitelerinde sunulan bilgilerin %52.7'sinin yayınlanma tarihinin site sahipleri tarafından siteye eklenmediği görülmüştür (Tablo 2). Bu durumda, sitenin güncel olması site sahibi tarafından yeterli görülmüş olabilmektedir. Ayrıca bilginin yayınlanma tarihinin önemsenerek bir durum olarak görülmemesi nedeniyle bu tarihin verilmediği düşünülebilir. Dikkatli olmayan site kullanıcıları bu siteleri kullandığından eski ve doğru olmayan bilgiyi alabilir ve daha sonrasında olumsuz sonuçlardan dolayı web sitelerindeki bilgilere güvenemeyebilirler.

Araştırmada taranan 10 konu içerisinde en fazla karşılaşılan konu uyku ve yatış pozisyonu (%12.8) iken en az çıkanlar alt bakımı ve pişik, göbek kordonu bakımı ve banyo (%8.8) olmuştur (Tablo 2). Alt bakımı ve pişik, göbek kordonu bakımı ve banyo ile ilgili daha az web sitesinin olmasının nedenleri; doğum sonrası hastanede ebe hemşireler tarafından bu bakımlara yönelik eğitimler ve ilgili broşürlerin verilmesi ile aile büyüklerinin bu konulardaki destekleri gösterilebilir.

Bebeklerin doğumdan itibaren çok fazla uyuyor olması ve uyku sırasında bebek ölümlerinin sık olması nedeni ile uyku ve yatış pozisyonu konusundaki web sitelerin fazla olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, bebeğin daha rahat uyumasını ve uykusunun bölünmesini istemeyen annelere öneriler vermek için de web sitelerinin açılmış olabileceği akla gelmektedir. Çelik, Meral, Öztürk ve Purisa'nın (2010) yaptığı çalışmada uyuma pozisyonu belirlenirken % 53.9 oranında sağlık çalışanları, % 11.8 medya, % 6.9 ise aile büyüklerinin etkili olduğu saptanmıştır. Aileler yatış pozisyonunu seçerken en çok sağlık çalışanlarından etkilenmiştir. Sağlık çalışanı, medya veya aile büyüklerinin herhangi birinden etkilendiklerini belirtenler bebeklerini en sık yan yatırmıştır.

Web sitelerinde ilgili konuyu anlatırken en çok halk dilinde yazımın (%87.8) kullanıldığı bulunmuştur (Tablo 1). Bu durum, kişisel web sitelerinden blog sitelerinin fazla olması, 56 kurumsal sitesinin %83.9'unun halk dilinde yazımı tercih etmesi, site sahiplerinin geniş bir kitleye ulaşmak istemeleri, halk dilinde anlatımın daha kolay olması ve konuların halk dilinde yazıma daha uygun olması şeklinde açıklanabilir.

Araştırmada anahtar kelime ile taranan web sitelerindeki içeriğin uygunluğunun oldukça fazla olduğu bulunmuştur (Tablo 2). Bu durumun nedeni olarak, yalnızca ilk iki sayfadaki web sitelerinin ele alınması düşünülebilir. Aranılan konu ile ilişkili olmayanlar ise anahtar kelimelerden en az biriyle ilişkili olması sebebiyle görüntülenen web siteleri olabileceğini düşündürmektedir.

Taranan web sitelerinin URL adresleri ile araştırılan konu arasındaki ilişkiye bakıldığında yarısından fazlasının konu ile ilişkisinin olmadığı görülmüştür (Tablo 2). Konu adının geçmediği URL adreslerine sahip web sitelerinin olması, web sitesinin

türü ile ilişkilendirilebilir. Kişisel, kurumsal, forum ve basılı materyal olmak üzere 4 farklı site türü olması bu durumu açıklamaktadır.

Araştırmada ele alınan web sitelerinin verdiği bilgilerin %69.6'sının doğru ve güvenilir olduğu bulunmuştur (Tablo 2). Web sitelerinin yarısından fazlasının doğru ve güvenilir çıkması; web sitelerinin çoğunun (%49.3) güncel olması, %6.8'inin sağlık personeli tarafından yazılması, toplam %41.2'sinin kurumsal ve basılı materyal olması ile açıklanabilir.

Taranan konu adı ile web sitesinin güncel olma durumu arasında yapılan ki kare testi sonucunda anlamlı bir farklılık olmadığı ($p>0.05$) bulunmuştur (Tablo 3). Web sitelerinin yarıya yakınının güncel olması (%49.3) ve taranan konuların dağılımının birbirine yakın olması nedeni ile aranan konu ve sitenin güncelliği arasında ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir (Tablo 1 ve 2).

Araştırılan konular ile web sitelerindeki bilginin doğruluğu ve güvenilirliğinin ki kare testi ile karşılaştırılması sonucunda anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Sırasıyla ilk yardım, göbek kordonu bakımı, göz-kulak ve burun bakımı, beslenme, alt bakımı ve pişik konularındaki sunulan bilgilerin çoğunun doğru ve güvenilir olması ailelerin ve internet kullanıcılarının bu konulara daha çok güvenmesi gerektiği sonucunu ortaya koymaktadır (Tablo 3).

Göbek kordonu bakımı ve ilkyardım konularına ait web sitelerindeki bilgilerin tamamının doğru olması bu bilgilerin sağlık personeli tarafından paylaşılmış olabileceğini düşündürmektedir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, bakteriyel kolonizasyon sonrası ortaya çıkan göbek bağı enfeksiyonu, yenidoğan ölümü ve morbiditesinin en önemli nedenlerinden olduğu için göbek kordonu bakımına ilişkin internet sitelerinde verilen bilgilerin bilimsel çalışmalarla örtüşmesi bu konunun güvenilirliğini artırmaktadır (Karabulut 2011).

Ulaşılan web sitelerinde göbek kordonu bakımına ilişkin alkol ve kuru bakım önerilmektedir. Göbek bakımının kuru bırakma yöntemi ile yapılması en etkin yöntem olduğu belirtilmekle birlikte, gelişmekte olan ülkelerde yüksek oranda görülen yenidoğan enfeksiyonlarının önlenmesi açısından özellikle doğumdan sonra ilk 3 gün, antiseptik solüsyon ile göbek bakımı uygulamasının daha uygun olduğu bildirilmektedir (Ekim ve Ocakçı 2014).

Kişisel web sitesi ile bilginin doğruluğu ve güvenilirliğinin karşılaştırılması sonucunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 3, $p>0.05$). Kişisel web sitelerinden sağlık personeline ait web sitelerinin %90'ının doğru ve güvenilir olması internet kullanıcılarının web sitelerini incelerken sağlık çalışanlarına daha çok güvenebileceklerini göstermektedir. Ayrıca kurumsal web sitelerinin %72.4'ünün doğru ve güvenilir olması, ebeveynlerin kişisel hazırlanan blog sitelerine değil de kurumsal sitelerdeki bilgileri dikkate almaları gerektiğini göstermektedir.

Kurumsal web sitesi ile bilginin doğruluğu ve güvenilirliği arasında yapılan ki kare testi sonucunda anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Kurumsal web siteleri içerisinde üniversiteye ait web sitesi yalnızca bir tane olup doğru ve güvenilir (%100) bulunmuştur (Tablo 3). Ancak bu sonuç, tüm üniversite web sayfalarına genellenemez. Toplamda 56 kurumsal web sitesinden 14 tanesi doğru ve güvenilir

değildir. Bu durum, web sitelerinin güncel olmaması ve eski bilgilerin sitede yer alması durumu ile ilişkilendirilebilir (Tablo 2).

Bilginin yayınlandığı tarih ile doğruluğu ve güvenilirliği arasında yapılan ki kare testi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). Web sitelerinin %52.7'sinde bilginin yayınlandığı tarih verilmemiştir (Tablo 2). Buna rağmen %69.2'sinin doğru ve güvenilir olduğu saptanmıştır. Bilginin yayınlandığı tarihi veren %47.3'lük kısım ise %70 oranında doğru ve güvenilirdir (Tablo 3). Dolayısıyla yayınlanma tarihi ile doğruluk ve güvenilirlik arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Araştırmadan elde edilecek sonuçlardan; araştırma için seçilen web sitelerinin 0-12 aylık çocuk bakımına yönelik bilgilerin ilk iki arama sayfasında olması ve bu konuya yönelik ilk kez hazırlanan anketin geçerlilik ve güvenilirliğinin değerlendirilmemiş olması araştırmanın sınırlılığı olarak kabul edilmiştir.

6. SONUÇ

0-12 aylık bebeklerin bakımıyla ilgili konularda araştırmacılar tarafından oluşturulan veri toplama formu uygulanmıştır. Yapılan karşılaştırma testleri (ki kare) sonucunda beş durumdan yalnızca konu adı ile bilginin doğruluğu ve güvenilirliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Bilgisayar kullanımının artık vazgeçilmez bir gereç haline gelmesinden dolayı internette aktif olmada ve belli bir kitleye ulaşmada internetin birçok avantajlarından yararlanılmaktadır. Sadece kurumlar ve firmalar değil artık kişiler de kendi çalışmalarını insanlara duyurmak için interneti kullanmayı tercih etmektedir. Bu araştırmada da 0-12 aylık bebek bakımıyla ilgili Türkçe web siteleri incelenmiş, elde edilen veriler yorumlanarak tartışılmıştır.

Çalışma sonucunda uyku ve yatış pozisyonu ile gaz sancısı konularında verilen bilginin doğruluğu ve güvenilirliği en düşük bulunmuştur. Bu durum, web sitelerinin site kurucuları tarafından çok fazla takip edilmediği ve bilginin güncellenmediği anlamına gelmektedir. Site yöneticilerinin bu konuda daha duyarlı olmaları, özellikle sağlık alanına ait yayınladıkları bilgilerin doğru ve güvenilir olmasına özen göstermelidir. Konu adı ile web sitesinin güncel olup olmama sonucuna göre en fazla güncel bulunan konular göz, kulak, burun bakımı, ağız bakımı, uyku ve yatış pozisyonu olmuştur. Ancak bu durumun aksine güncel olmayan ve güncelleme tarihi yazılmamış site sayısının oldukça fazla olmasına karşın istatistiksel sonuç anlamlı değildir.

Kişisel web sitelerinin bilgiyi vermede doğruluk ve güvenilirlik çalışmasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu durumda web sitesinin türünün kişisel web sitesi olması, onun doğru ve güvenilir bilgiyi sunduğu anlamı taşımadığı sonucuna ulaşılır. Aynı şekilde kurumsal web siteleri incelendiğinde anlamlı bir sonuç elde edilmemiştir. Bu sonuçlara bakıldığında; araştırmada web sitesi türünde en çok kişisel ve kurumsal web siteleri ile çalışıldığı görülmektedir. Ancak yapılan ki kare testine göre web sitesi türüne göre bilginin doğruluğu ve güvenilirliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bilginin doğruluğu ve güvenilirliği ile sitedeki bilginin yayınlanma tarihi arasındaki ilişkinin incelendiği çalışma sonucunda anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu durum, web sitesinin yayınlanma tarihinin olmamasının bilginin doğruluğunu ve güvenilirliğini etkilemediğini göstermektedir.

Teknolojiye erişimin kolaylaşması, sağlık alanında da etkili olmuştur. Çalışmanın sonucundan da anlaşıldığı gibi bireyler ve kurumlar insanları birçok konuda bilgilendirmede interneti kullanmaktadır. Bu nedenle internette sunulan bilgilerin incelenmesine ilişkin çalışmaların artırılmasının, internetteki bilgi kirliliğini önlemesine ve bu sitelerin daha iyi standartlarda sunulmasına olanak sağlayacağını düşünmekteyiz.

Bu çalışmada, 0-12 aylık bebek bakımıyla ilgili konularda yalnızca ilk iki sayfadaki 148 web sayfası incelenmiştir. Bu çalışmanın evreni ve örneklemini artırılarak daha çok web sitesinin incelenmesi çalışmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini arttıracaktır. Araştırmacıların hazırladığı veri toplama formu ise hem bir web sitesinin özelliğini yansıtmaması hem de çalışma ile ilişkili sorulardan oluşması bakımından ön uygulama yapılarak düzenlendi. Bu çalışmanın doğrultusunda, gelecek çalışmalarda kullanılmak üzere bir skala geliştirilebilir.

Bu çalışma 0-12 aylık bebeklerin bakımı ile ilgili web sitelerinin incelenmesine yönelik olduğu için dolaylı olarak anne, gebe ve anne adaylarının bilgilendirilmesine de katkı sağlamaktadır. Bu durumda hemşireliğin rollerinden biri olan hemşirelerin eğitimci rolü ön plana çıkmaktadır. Hemşireler, gebeliği boyunca bilgi edinmek isteyen ve sürekli bilgi arayışı içerisinde olan anne adaylarına zaman ayırarak annelerin, sorularına nerelerden yanıt bulabileceği, internette nasıl ve ne şekilde araştırma yaparak hangi web sitelerine güvenebilecekleri konusunda onları bilgilendirebilirler. Ayrıca, internete erişim diğer basılı kaynaklara ulaşmaya göre daha kolay olduğundan sağlık çalışanı olarak hemşirelerin ve ebelerin, aile bireylerini doğru ve güvenilir sitelere yönlendirmeleri gerekmektedir.

7. KAYNAKLAR

1. Magnusson L, Hanson E, Borg M (2004). A literature review study of information and communication technology as a support for frail older people living at home and their family carers. *Technology and Disability*, 16: 223-235.
2. Gülcü N, Bulut S (2010). Bel ağrısı konusuna yönelik internet sitelerinin içerik analizi. *Ağrı Dergisi*, 22(2): 68-72.
3. Tekin A, Kaya E, Demirel M, Yazıcı S Ö (2009). Güçlendirme bağlamında internetin hasta-hekim ilişkilerine etkisi. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 6(1): 23-36.
4. Sanchez P M(2000). The potential of hospital website marketing. *Health Marketing Quarterly*, 18 (1-2): 45-57.
5. Fomous C, Miller N (2006). The role of national library of medicine web sites in newborn screening education. *Mental Retardation And Developmental Disabilities Research Reviews*, 12: 305–312.
6. Demir Y, Gözüm S (2011). Sağlık eğitiminde yeni yönelimler; web destekli sağlık eğitimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 4(4): 196-200.
7. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). 0-36 Aylık çocuklarda sağlık, bakım ve beslenme.<http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/036ayliksaglikbakimeslenme.pdf> (Erişim Tarihi: 14.04.2016).

8. Sinha A, Sazawal S, Pradhan A, Ramji S, Opiyo N. (2015). Chlorhexidine skin or cord care for prevention of mortality and infections in neonates (Review). Cochrane Database of Systematic Reviews, 3: 2-24.
9. Stamatas G N, Tierney N K (2014). Diaper dermatitis: Etiology, manifestations, prevention, and management. *PediatricDermatology*, 31(1): 1-6.
10. WHO recommendations on postnatal care of the mother and newborn (2013) http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/97603/1/9789241506649_eng.pdf?ua=1 (Erişim Tarihi: 20.05.2016)
11. Safe Infant Sleeping Policy Statement and Guidelines (2008). <http://www.sidsandkids.org/wp-content/uploads/Safe-Infant-Sleeping-Policy-Statement-and-Guidelines.pdf> (Erişim Tarihi: 22.02.1016)
12. Management of infantile colic (2014). <https://www.jfhc.co.uk/management-of-infantile-colic/> (Erişim Tarihi: 10.01.2016).
13. Sleuwen B E, Engelberts A C, Boere-Boonekamp M. M, Kuis W, Schulpen T W J, L'HoirM P (2007). Swaddling: A systematic review. *Pediatrics*, 120(4): 1097-1104.
14. Kayabalı K (2011). İnternet ve sosyal medya evreninde sağlık. *İyi Klinik Uygulamalar Dergisi*, 25: 15-19.
15. Çelik Y, Meral C, Öztürk B, Purisa S. (2010). Çocuk polikliniğinde izlenen bebeklerin uyuma pozisyonlarının değerlendirilmesi. *Çocuk Dergisi*, 10(4):179-182.
16. Karabulut A A (2011). Yenidoğanda deri fizyolojisi ve topikal ilaç kullanımı. *Türk derm-Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi Dergisi*, 45 (Özel sayı 2): 60-66.
17. Ekim A, Ocakçı A F(2014).Yenidoğan cilt bakımında güncel yaklaşımlar. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 3(2): 30-36.